

Tegen die achtergrond werd in de tweede week van maart door het Convent der Kerken een kanselboodschap opgesteld waarin mededeling gedaan werd van de bij Schrieke en Seyss-Inquart ondernomen stappen. Het Episcopaat deed hetzelfde. Afgesproken werd dat die boodschappen op zondag 22 maart in alle kerken voorgelezen zouden worden. Op zaterdag 14 maart waren de teksten nog niet verspreid, maar de *Sicherheitspolizei* had vernomen (wij weten niet, via welke kanalen) dat er een nieuwe afkondiging ophanden was, en wel op zondag de 15de. De *Sicherheitspolizei* wist tot wie zij zich te wenden had. Op zaterdagmiddag vervoegden zich drie van haar functionarissen bij Gravemeyer. Deze erkende dat er een voorlezing zou plaatsvinden, niet op de 15de maar op de 22ste. Hij gaf hun de kanselboodschap ter inzage. Gevraagd werd, wie dat stuk opgesteld hadden. Gravemeyer antwoordde dat dit 'de gewone kerkelijke instanties' waren. Wel, de namen moest hij dan maar dinsdag bij 'de SD' op het Binnenhof komen opgeven en van een kanselafkondiging mocht geen sprake zijn! Namens de *Befehlshaber der Sicherheitspolizei* werd hem gezegd, dat hij, als de voorlezing doorging, met 'de scherpste maatregelen' te maken zou krijgen, 'gevangenis en erger'.<sup>1</sup>

Twee dagen had Gravemeyer tijd om zich te beraden over het standpunt dat hij dinsdagmorgen bij de *Sicherheitspolizei* zou innemen. Menigeen voorspelde dat hij, als hij naar het Binnenhof ging, gearresteerd zou worden en ried hem aan, onder te duiken. Gravemeyer besefte evenwel dat de strijd van de kerken op een beslissend punt beland was: wat in maart '41 geschied was, mocht niet herhaald worden. Hij pleegde overleg. Men ging accoord met het denkbeeld dat hij de *Sicherheitspolizei* de namen verstrekken zou van diegenen die het adres aan Schrieke ondertekend hadden (die waren de bezetter toch al bekend) en dat hij, om enige tijd te winnen, zou meedelen dat de Kerken zich over het eventueel afgelasten van hun nieuwe kanselboodschap zouden beraden. Op zichzelf was dat beraad ook noodzakelijk: het was niet zeker dat allen bereid zouden zijn, de boodschap te laten doorgaan. Op dit punt stond Gravemeyer persoonlijk rotsvast in zijn overtuiging. Die dinsdagochtend zei hij op het Binnenhof,

derhalve besloten, de ca. zeshonderd patiënten hetzij bij familie, hetzij in andere gestichten onder te brengen. Voor de personeelsleden werd elders werk gevonden. De NSB'ers die de leiding overnamen, kwamen in lege gebouwen terecht. De mannelijke bestuursleden, de geneesheer-directeur en de hoofdbroeder werden vervolgens door de Nederlandse politie gearresteerd; zij kwamen na vijf weken weer op vrije voeten en organiseerden onmiddellijk een effectieve nazorg voor de her en der verspreide patiënten.

<sup>1</sup> K. H. E. Gravemeyer: 'Verslag' (16 maart 1942) in Touw: *Het verzet der Hervormde Kerk*, dl. II, p. 78-79.